

HOTĂRÂREA CURȚII

26 februarie 1991*

**The Queen
împotriva
Immigration Appeal Tribunal,
ex parte Gustaff Desiderius Antonissen**

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de High Court of Justice, Queen's Bench Division, Londra)

„Libera circulație a lucrătorilor – Drept de ședere – Căutarea unui loc de muncă – Limitare în timp”

Cauza C-292/89

În cauza C-292/89,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de High Court of Justice, Queen's Bench Division, Londra, pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

The Queen

și

Immigration Appeal Tribunal, ex parte: Gustaff Desiderius Antonissen,

unei hotărâri preliminare privind interpretarea dispozițiilor dreptului comunitar care reglementează libera circulație a lucrătorilor în ceea ce privește domeniul de aplicare a dreptului de ședere al resortisanților statelor membre aflați în căutarea unui loc de muncă în alt stat membru,

CURTEA,

compusă din domnii O. Due, președinte, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias și M. Díez de Velasco, președinți de cameră, Sir Gordon Slynn, domnii C. N. Kakouris, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse și M. Zuleeg, judecători,

avocat general: domnul M. Darmon

grefier: domnul H. A. Rühl, administrator principal

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

– pentru reclamanta din acțiunea principală, de domnul Richard Plender, QC, și de doamna Geraldine Clark, barrister, mandatați de Winstanley-Burgess and Co.,

– pentru Guvernul Regatului Unit, de domnul J. E. Collins, de la Treasury Solicitor's Department, în calitate de agent, asistat de domnul David Pannick, barrister,

* Limba de procedură: engleza.

– pentru Guvernul Republicii Federale Germania, de domnii Ernst Röder și Joachim Karl, Regierungsdirektor și, respectiv, Oberregierungsrat în Ministerul Federal al Economiei, în calitate de agenți,

– pentru Consiliul Comunităților Europene, de doamna Marta Arpio, membru al Serviciului juridic, în calitate de agent,

– pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii Antonio Caeiro, consilier juridic, și Nicholas Khan, membru al Serviciului juridic, în calitate de agenți,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale reclamantei din acțiunea principală, ale Regatului Unit, ale Consiliului și ale Comisie, în ședința din 25 septembrie 1990,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 noiembrie 1990,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Ordonanța din 14 iunie 1989, primită la Curte la 21 septembrie 1989, High Court of Justice, Queen's Bench Division, a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, două întrebări preliminare privind interpretarea dispozițiilor dreptului comunitar care reglementează libera circulație a lucrătorilor referitoare la domeniul de aplicare a dreptului de ședere al resortisanților statelor membre aflați în căutarea unui loc de muncă în alt stat membru.

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între domnul Gustaff Desiderius Antonissen, de cetățenie belgiană, și Secretary of State for Home Affairs, care a hotărât, la 27 noiembrie 1987, să îl expulzeze de pe teritoriul Regatului Unit.

3 Domnul Antonissen, care sosise în Regatul Unit în octombrie 1984, nu își găsisese încă un loc de muncă atunci când, la 30 martie 1987, a fost condamnat de Crown Court din Liverpool la două pedepse cu închisoarea pentru deținere ilegală de cocaină și deținerea acestui drog în vederea comercializării. Acesta a fost liberat condiționat („on parole”) la 21 decembrie 1987.

4 Expulzarea a fost dispusă în temeiul articolului 3 alineatul (5) litera (b) din Immigration Act 1971 (denumit în continuare „Legea din 1971”), care autorizează Secretary of State să expulzeze resortisanții străini în cazul în care expulzarea acestora „este în interes public”.

5 Domnul Antonissen a introdus o acțiune împotriva deciziei Secretary of State, menționată anterior, în fața Immigration Appeal Tribunal. În fața acestei instanțe, domnul Antonissen a susținut că, fiind resortisant comunitar, trebuia să beneficieze de protecția pe care o conferă Directiva 64/221/CEE a Consiliului din 25 februarie 1964 privind coordonarea măsurilor speciale referitoare la deplasarea și șederea cetățenilor străini, măsuri justificate din motive de ordine publică, de siguranță publică și de sănătate publică (JO L 56, p. 850). Instanța a considerat că, având în vedere că se afla în căutarea unui loc de muncă pe teritoriul britanic de mai mult de șase luni, acesta nu mai putea să fie asimilat unui lucrător comunitar și să pretindă să i se aplice directiva respectivă. În această privință, instanța națională și-a fundamentat raționamentul pe dispozițiile articolului 143 din Statement of Changes in Immigration Rules, adoptat în temeiul Immigration Act, care permite expulzarea

resortisantului unui stat membru care, la șase luni de la admiterea sa pe teritoriul britanic, nu și-a găsit încă un loc de muncă și nu exercită o altă activitate profesională.

6 Având în vedere că acțiunea sa a fost respinsă, domnul Antonissen a sesizat High Court of Justice, Queen's Bench Division, care a suspendat judecata și a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Pentru a stabili dacă un resortisant al unui stat membru trebuie să beneficieze de același tratament ca un «lucrător» în sensul articolului 48 din Tratatul CEE, atunci când se află în căutarea unui loc de muncă pe teritoriul altui stat membru, astfel încât acesta să nu poată face obiectul unei expulzări decât în condițiile prevăzute de Directiva 64/221 a Consiliului din 25 februarie 1964, legiuitorul celui de-al doilea stat membru poate să prevadă că un astfel de resortisant poate fi constrâns să părăsească teritoriul acestui stat (sub rezerva posibilității introducerii unei acțiuni) dacă, la șase luni de la admiterea sa pe acest teritoriu, nu a găsit un loc de muncă?

2) În cadrul răspunsului la întrebarea anterioară, care este, după caz, importanța pe care instanța unui stat membru trebuie să o acorde declarației din procesul-verbal de la reuniunea Consiliului în cursul căreia Consiliul a adoptat Directiva 68/360?”

7 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a reglementărilor aplicabile precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în cele ce urmează numai în măsura în care sunt necesare pentru raționamentul Curții.

8 Prin întrebările preliminare, instanța națională dorește, în esență, să se stabilească dacă dispozițiile dreptului comunitar care reglementează libera circulație a lucrătorilor reprezintă un obstacol ce împiedică legislația unui stat membru să stabilească că un resortisant al altui stat membru, care a intrat pe teritoriul său pentru a căuta un loc de muncă, poate fi constrâns, sub rezerva unei acțiuni, să părăsească acest teritoriu, în cazul în care nu a găsit un loc de muncă după o perioadă de șase luni.

9 În această privință, s-a susținut că, potrivit formulării stricte a articolului 48 din tratat, dreptul resortisanților comunitari de a circula liber pe teritoriul statelor membre este conferit numai în vederea acceptării unor oferte de muncă efective [articolul 48 alineatul (3) literele (a) și (b)], în vreme ce dreptul de ședere pe teritoriul acestor state este legat de desfășurarea activității la locul de muncă [articolul 48 alineatul (3) litera (c)].

10 O astfel de interpretare care ar exclude dreptul unui resortisant al unui stat membru de a circula liber și de ședere pe teritoriul altor state membre pentru a căuta un loc de muncă nu poate fi acceptată.

11 Astfel, potrivit jurisprudenței constante a Curții, libera circulație a lucrătorilor face parte din fundamentele Comunității și, prin urmare, dispozițiile care consacră această libertate trebuie să fie interpretate în sens larg (a se vedea, între altele, Hotărârea din 3 iulie 1986, Kempf, punctul 13, 139/85, Rec., p. 1741).

12 În plus, o interpretare strictă a articolului 48 alineatul (3) ar compromite șansele reale ale unui resortisant al unui stat membru, aflat în căutarea unui loc de muncă, de a-și găsi unul în alte state membre și, prin urmare, această dispoziție nu ar mai avea efect util.

13 Rezultă că articolul 48 alineatul (3) trebuie să fie interpretat în sensul în care acesta prevede, fără caracter exhaustiv, anumite drepturi de care beneficiază resortisanții statelor membre în cadrul liberei circulații a lucrătorilor și că această libertate implică, de asemenea, dreptul ca resortisanții statelor membre să circule liber pe teritoriul celorlalte state membre și dreptul de ședere pe teritoriul respectiv pentru a-și căuta un loc de muncă.

14 În plus, această interpretare a tratatului corespunde interpretării legiuitorului comunitar, astfel cum reiese din dispozițiile adoptate pentru punerea în aplicare a principiului liberei circulații, în special articolele 1 și 5 din Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 11), dispoziții care presupun dreptul resortisanților comunitari de a circula în scopul căutării unui loc de muncă în alt stat membru, și, prin urmare, dreptul de ședere pe teritoriul respectiv.

15 Prin urmare, este necesar să se verifice dacă dreptul de ședere, exercitat în scopul căutării unui loc de muncă, astfel cum rezultă din articolul 48 și din dispozițiile Regulamentului nr. 1612/68, citat anterior, poate să facă obiectul unei limitări în timp.

16 În această privință, este necesar să se sublinieze, în primul rând, că eficiența articolului 48 este garantată în măsura în care legislația comunitară, sau, în lipsa acesteia, legislația unui stat membru, acordă persoanelor interesate un termen rezonabil, care le permite să ia cunoștință, pe teritoriul statului membru în cauză, de ofertele de muncă ce corespund calificărilor lor profesionale și, dacă este cazul, să ia măsurile necesare pentru a fi angajați.

17 Instanța națională a făcut trimitere la declarația din procesul-verbal al Consiliului ocazionată de adoptarea Regulamentului nr. 1612/68, citat anterior, și a Directivei 68/360/CEE, din aceeași dată, privind eliminarea restricțiilor de circulație și de ședere în cadrul Comunității pentru lucrătorii din statele membre și familiile acestora (JO L 257, p. 13). Declarația respectivă prevede:

„Resortisanții unui stat membru menționați la articolul 1 (din directivă) care se deplasează în alt stat membru în căutarea unui loc de muncă, dispun, în acest scop, de un termen minim de trei luni; în cazul în care nu au găsit un loc de muncă la expirarea termenului, se poate pune capăt perioadei lor de ședere pe teritoriul celui de-al doilea stat.

Cu toate acestea, în cazul în care persoanele menționate anterior ar trebui să fie luate în evidență de serviciul de asistență publică (ajutor social) al celui de-al doilea stat, în cursul perioadei menționate anterior, acestea ar putea să fie invitate să părăsească teritoriul statului respectiv”.

18 Totuși, o astfel de declarație nu poate fi reținută în vederea interpretării unei dispoziții din legislația secundară, în cazul în care, precum în prezenta speță, în textul dispoziției în cauză nu se face nicio referire la conținutul declarației și, prin urmare, aceasta nu are valoare juridică.

19 La rândul lor, guvernul britanic și Comisia observă că din articolul 69 alineatul (1) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați și cu familiile acestora care se deplasează în cadrul Comunității [versiune codificată a acestui regulament prin Regulamentul (CEE) nr. 2001/83 al Consiliului din 2 iunie 1983 (JO L 230, p. 6)], rezultă că statele membre pot să limiteze la trei luni șederea pe teritoriul lor a resortisanților unui stat membru, care caută un loc de muncă. Potrivit dispoziției menționate anterior, un lucrător aflat în șomaj care

a dobândit un drept la prestații în alt stat membru și care se deplasează în alt stat membru pentru a căuta un loc de muncă își păstrează dreptul la aceste prestații o perioadă de maxim trei luni.

20 Acest argument nu poate fi acceptat. Astfel cum a observat avocatul general în mod întemeiat, nu există o legătură necesară între dreptul la prestații de șomaj din statul membru de origine și dreptul de ședere din statul membru gazdă.

21 În absența unei dispoziții comunitare care stabilește un termen pentru șederea resortisanților comunitari care își caută un loc de muncă într-un stat membru, un termen de șase luni, precum cel stabilit de legislația națională vizată în acțiunea principală, nu pare a fi, în principiu, insuficient pentru a permite persoanelor interesate să ia cunoștință, în statul membru gazdă, de ofertele de muncă ce corespund calificărilor lor profesionale și, dacă este cazul, să ia măsuri pentru a fi angajați și, prin urmare, un astfel de termen nu periclitează efectul util al principiului liberei circulații. În cazul în care, după împlinirea termenului în cauză, persoana interesată aduce dovada că își caută în continuare un loc de muncă și că are șanse reale de a fi angajată, nu poate fi constrânsă totuși să părăsească teritoriul statului membru gazdă.

22 Prin urmare, este necesar să se răspundă la întrebările adresate de instanța națională că dispozițiile de drept comunitar care reglementează libera circulație a lucrătorilor nu împiedică legislația unui stat membru să prevadă că un resortisant al altui stat membru care a intrat pe teritoriul său pentru a căuta un loc de muncă, poate fi constrâns, sub rezerva posibilității introducerii unei acțiuni, să părăsească acest teritoriu, în cazul în care nu a găsit un loc de muncă după o perioadă de șase luni, cu excepția cazului în care partea interesată aduce dovada că își caută în continuare un loc de muncă și că are șanse reale de a fi angajată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

23 Cheltuielile efectuate de guvernele britanic și german, precum și de Consiliu și de Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile din acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura pendinte din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de High Court of Justice, Queen's Bench Division, prin Ordonanța din 14 iunie 1989, hotărăște:

Dispozițiile dreptului comunitar care reglementează libera circulație a lucrătorilor nu împiedică legislația unui stat membru să prevadă că un resortisant al altui stat membru, care a intrat pe teritoriul său pentru a căuta un loc de muncă, poate fi constrâns, sub rezerva posibilității introducerii unei acțiuni, să părăsească acest teritoriu, în cazul în care nu a găsit un loc de muncă după o perioadă de șase luni, cu excepția cazului în care persoana interesată aduce dovada că își caută în continuare un loc de muncă și că are șanse reale de a fi angajată.

Due Mancini
Díez de Velasco

Moitinho de Almeida
Slynn

Rodríguez Iglesias
Kakouris

Joliet

Schockweiler

Grévisse

Zuleeg

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, la 26 februarie 1991.

Grefier

J.-G. Giraud

Președinte

O. Due